УДК 378.1:371.38:004.8

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ШІ-АВАТАРІВ ДЛЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кисельова О.Б., к.п.н., доцент
Хміль Н.А., д.п.н., професор
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Сучасна вища освіта стоїть перед викликом радикальної трансформації, зумовленої прискореним розвитком цифрових технологій. Штучний інтелект (ШІ) є ключовим двигуном цих змін, пропонуючи інструменти для персоналізації, автоматизації та підвищення доступності освітнього контенту. Адекватне, етичне й розумне використання технологій штучного інтелекту здобувачами вищої освіти в освітньому процесі й наукових пошуках провокує появу іншого світу з новим освітнім ландшафтом, алгоритмами розвитку цивілізації, а також новими індивідуальними, соціальними й наукоємними технологіями. Сучасна реальність студента вже є неможливою без щоденного застосування ШІ, оскільки пропоновані технології мають вже зовсім не другорядну роль, а несуть важливе концептуальне й методологічне значення [4]. У своїй праці К. Певень, Н. Хміль та Н. Макогончук відмічають вплив штучного інтелекту на зміну традиційних моделей навчання та викладання [5]. Серед перспективних напрямків дослідники виокремлюють використання ШІ-аватарів (віртуальних ШІ-керованих персонажів), які здатні імітувати людську комунікацію та взаємодію. Їхнє впровадження відкриває нові горизонти для моделювання навчальних ситуацій, забезпечення постійного зворотного зв’язку та оптимізації дидактичного процесу.

Мета роботи – висвітлити практичні перспективи інтеграції ШІ-аватарів у навчально-виховний процес закладів вищої освіти.

ШІ-аватари у контексті освіти визначають як інтерактивні програмні агенти, що володіють функціями генерації та обробки мови (NLG/NLP), комп'ютерного зору та синтезу мовлення, і візуально представлені як віртуальні персонажі [1]. Це цифрові персонажі, створені за допомогою штучного інтелекту. Функціонуючи на базі великих мовних моделей (LLMs) або спеціалізованих експертних систем, вони імітують людську мову, міміку та жести, перетворюючи текст на реалістичне відео. За функціоналом їх можна класифікувати на навчальні аватари, які призначені для подачі навчального матеріалу, пояснення складних концепцій та відповідей на типові запитання та можуть адаптувати темп і стиль викладу до індивідуальних потреб студента, реалізуючи принцип адаптивного навчання; аватари-симулятори, що використовуються для створення реалістичних симуляцій, зокрема, у медичній, інженерній або управлінській освіті; аватари-асистенти, які спрощують адміністративні та організаційні аспекти навчання [2]. Психолого-педагогічний ефект їх використання ґрунтується на концепціях соціальної присутності та теорії медіа-рівності, що сприяє підвищенню залученості та мотивації студентів [1].

Ключові педагогічні підходи до впровадження ШІ у викладанні в системі вищої освіти наведено у «Рекомендаціях щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти»: відповідність навчальним цілям та педагогічним практикам, персоналізація навчання, сприяння цифровій та ШІ грамотності, заохочення до залученості та співпраці, розвиток навичок критичного мислення, зберігання автономії викладача, забезпечення доступності та інклюзивності, відповідність етичним і конфіденційним викликам, постійне оцінювання та вдосконалення [6]. Розглянемо кейси

використання ШІ-аватарів у вищій освіті. По-перше, це швидке перетворення письмових конспектів, PDF-файлів або навіть презентацій у захоплюючі відеоуроки. Аватар може чітко пояснити складні формули, історичні події або програмний код. По-друге, їх доцільно використовувати для створення чітких, покрокових відеоінструкцій для практичних завдань, лабораторних робіт або для демонстрації використання програмного забезпечення. Крім того, такі аватари можуть виступати в ролі цифрових наставників або тьюторів. Вони можуть відповідати на запитання студентів 24/7, надавати зворотний зв'язок та адаптувати контент до індивідуального темпу навчання кожного. Використання аватарів можливе для імітації реальних ситуацій та навчання "м'яких навичок" у безпечному середовищі (тренування іноземної мови з носієм-аватаром, симуляція складних переговорів або співбесіди, відпрацювання навичок публічних виступів та презентацій тощо).

Незважаючи на значний потенціал, використання ШІ-аватарів породжує низку методологічних та етичних викликів. Існує ризик, що надмірна залежність від віртуальних тьюторів може знизити важливість особистої взаємодії з викладачем та однолітками, яка є основою для соціального та емоційного розвитку. Варто забезпечити прозорість алгоритмів, на яких базуються аватари, щоб викладачі та студенти розуміли, як приймаються навчальні рішення та на якій підставі оцінюються результати. Збір та обробка чутливих даних про навчальну діяльність студентів вимагає суворого дотримання принципів захисту даних. Крім того, розробка якісних, достовірних та дидактично обґрунтованих сценаріїв для ШІ-аватарів є складним та ресурсомістким завданням.

Практична реалізація ШІ-аватарів сьогодні стала доступною завдяки спеціалізованим платформам, які використовують технологію Deepfake (у

позитивному сенсі) для створення розмовних портретів (Generative AI Presenters). Серед таких сервісів: Synthesia, Canva, HeyGen, DeepBrain AI, Colossyan, Elai.io, D-ID та інші.

Алгоритм створення дидактичного ШІ-аватара містить такі кроки: вибір або генерація візуального образу аватара, розробка дидактичного сценарію відповідно до навчальної мети, налаштування мовлення (вибір мови та голосу, використання тегів SSML для наголосів), генерація відеоконтенту, інтеграція в освітнє середовище (розміщення MP4-файлу на платформі LMS).

Розглянемо процес створення ШІ-аватара з використанням сервісу D-ID (Digital Identity) (https://www.d-id.com), який є одним з провідних рішень для генерації реалістичних аватаризованих відео за текстовим сценарієм. Спочатку потрібно перейти на сайт d-id.com та обрати послугу «Розпочати» (get started), здійснити вхід через акаунт Google, пройти коротке опитування для додатку. На наступному кроці обрати послуги «Avatar», «Завантажити фото» (своє фото чи обрати серед наявних) і «Avatar Video», «Use this avatar». Потім через послугу «Script» додати текст, який буде озвучувати аватар та український голос (Поліна або Остап) та обрати «Create Video». Згенероване відео з’явиться в меню «Video Studio».

Штучний інтелект може допомогти підвищити рівень якості освіти, покращивши способи взаємодії між викладачами та студентами. Цілком імовірно, що кожен педагог має право самостійно вирішувати, як ефективно і результативно застосовувати цю технологію під час навчання [3]. Як приклад наведемо віртуальні дошки, на одній здобувачі вищої освіти мали змогу розмістити привітання до Дня працівників освіти, створивши «оживлені» фото-аватари відомих історичних постатей (https://lnk.ua/J4ZP9GaVE), а на іншій також розмістили відеопривітання з

нагоди 105-річчя Харківської гуманітарно-педагогічної академії (https://lnk.ua/be8AQylV5).

Таким чином, інтеграція ШІ-аватарів до ЗВО є неминучим трендом, що обіцяє революціонізувати освітній процес. Вони є потужним інструментом для забезпечення персоналізації, інтерактивності та симуляційного навчання. Крім того, використання таких сервісів дозволяє викладачам прототипувати навчальний контент та створювати версії пояснення однієї концепції для різних рівнів підготовки, що є прямим шляхом до масштабованої персоналізації. Безумовно, що їх успішне впровадження вимагає проведення емпіричних досліджень для оцінки довгострокового впливу ШІ-аватарів на академічну успішність та формування soft skills студентів. ШІ-аватари мають розглядатися не як заміна, а як доповнення до класичної педагогічної діяльності, що звільняє викладача від рутинних завдань і дозволяє зосередитися на менторстві, науковій роботі та формуванні складних світоглядних компетентностей.

Література :

1. Avatars in the Classroom. Online Learning Consortium : website. URL: https://onlinelearningconsortium.org/olc-insights/2025/08/avatars-in-the-classroom/ (дата звернення: 25.10.2025).

2. Intelligent tutoring systems. Third Space Learning : website. URL: https://thirdspacelearning.com/blog/intelligent-tutoring-systems/ (дата звернення: 10.11.2025).

3. Кисельова О.Б. Здійснення проєктного навчання з використанням штучного інтелекту. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка (Online) : ел. наук.-практ. журн. Вип.* 4. Чернігів : Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій, 2024. https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-4-06-02.

4. Панухник О. Штучний інтелект в освітньому процесі та наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти: відповідальні межі вмісту ШІ. *Галицький економічний вісник.* 2023. Том 84. № 4. С. 202–211. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.202.

5. Певень К. О., Хміль Н. А., Макогончук Н. В. Вплив штучного інтелекту на зміну традиційних моделей навчання та викладання: аналіз технологій для забезпечення ефективності індивідуальної освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 11 (29). С. 306–316. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-306- 316.

6. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти. 2025. URL: mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf (дата звернення: 25.10.2025).

УДК 378:004.9:004.4

ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ЗАСОБАМИ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Хорошилова І.О, к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У сучасному інформаційному суспільстві освітній процес зазнає істотних змін під впливом розвитку цифрових технологій. Одним із провідних напрямів інформатизації освіти є впровадження хмарних технологій, які забезпечують гнучкий, доступний і безпечний спосіб